

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme

●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave

●●● Gradimo zajedno za budućnost

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme

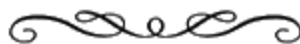
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave

●●● Gradimo zajedno za budućnost

Programiranje i priprema projeakata

STUDIJE IZVODLJIVOSTI PROJEKATA

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

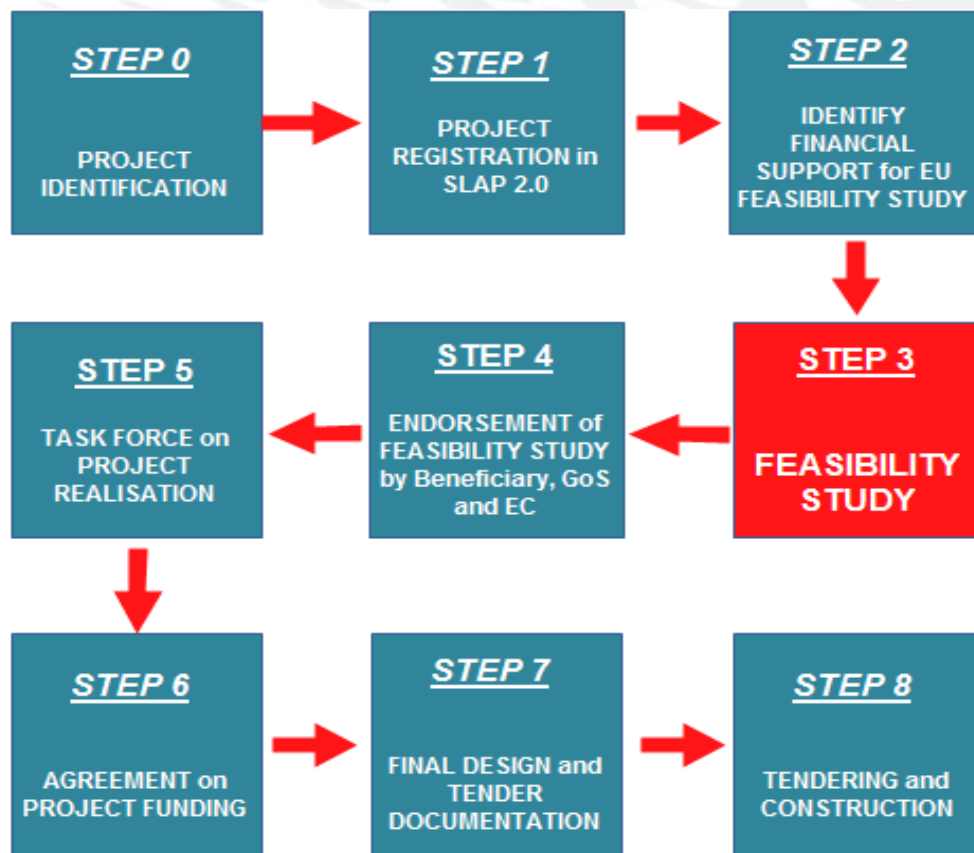
Municipal Infrastructure Support Programme

●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave

●●● Gradimo zajedno za budućnost

ULOGA STUDIJA IZVODLJIVOSTI U RAZVOJU PROJEKATA

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

STUDIJA IZVODLJIVOSTI.....**ZAŠTO?**

- Unaprediti kvalitet razvojne pomoći EK na sledeći način:
  - Projektne ideje su u skladu sa razvojnim prioritetima partnera i EK;
  - Značaj
  - Izvodljivost
  - Efikasnost
  - Delotvornost
  - Očekivani uticaj
  - Ciljevi

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

STUDIJE IZVODLJIVOSTI – ZAKONSKI KONTEKST

Član 114, srpski Zakon o planiranju i izgradnji.

“Studijom opravdanosti određuje se naročito prostorna, ekološka, društvena, finansijska, tržišna i ekonomska opravdanost investicije za izabrano rešenje, razradjeno idejnim projektom, na osnovu koje se donosi odluka o opravdanosti ulaganja.

Studija opravdanosti sadrži idejni projekat iz člana 118. ovog zakona.”

Regulativa br. 2630 o sadržaju, obimu i stavu prethodnih studija i studije izvodljivosti za izgradnju objekata, Službeni glasnik Republike Srbije br. 80 od 20. septembra 2005. godine.

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

STUDIJA IZVODLJIVOSTI..... **OBIM**

FAZA 1 – PROCENA POTREBA

FAZA 2 – IDENTIFIKACIJA TEHNIČKIH OPCIJA

FAZA 3 – IDENTIFIKACIJA TEHNIČKIH OPCIJA

FAZA 4 – INSTITUCIONALNA PITANJA

FAZA 5 – MOGUĆNOSTI FINANSIRANJA

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

FAZA 1 – PROCENA POTREBA

- ☐ **Koherentnost** projekta sa strateškim dokumentima
- ☐ Ključne **zainteresovane strane** i ciljne grupe
- ☐ Jasna i struktuirana **analiza problema**
- ☐ Jasni i koherentni **ciljevi projekta** (output)

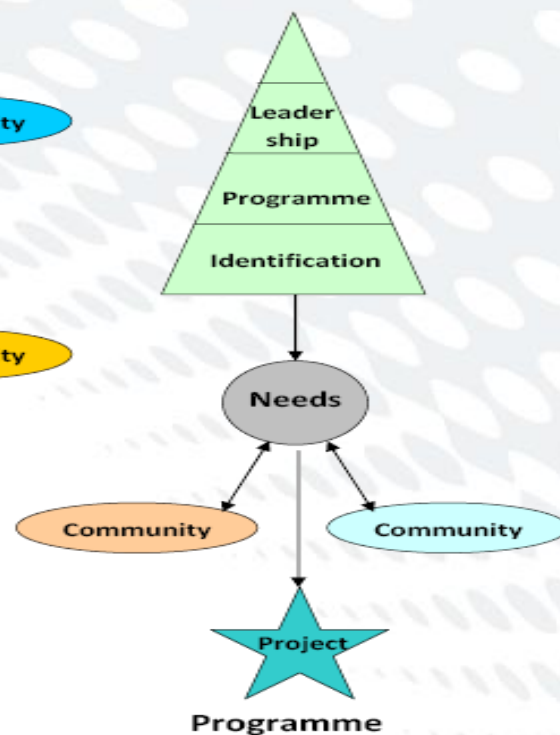
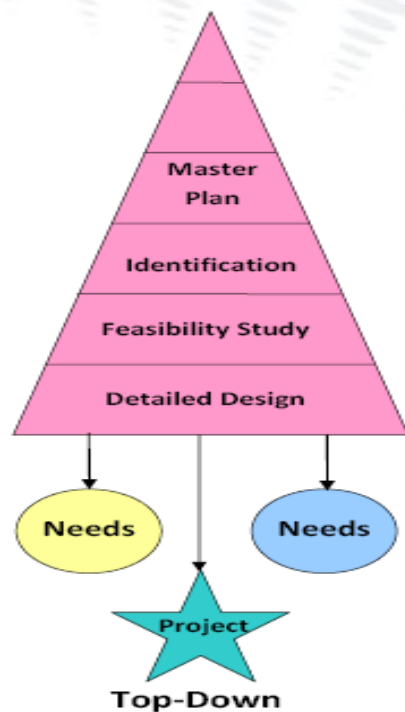

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

Pristup proceni potreba

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

Pristup od “vrha ka dnu” Tradicionalni pristup

Prednosti:	Nedostaci:
Vodi ka optimalnim ili racionalnim rešenjima	Podrazumeva uprošćene društvene funkcije
Brzi završetak i jasna orijentacija	Ignoriše složenost ljudske prirode
Tehnička pitanja se rešavaju brzo	Nedostaje mu osetljivost
Usredsređen na projekat	Odražavaće stavove i sposobnosti onoga ko vrši procenu
Troškovi se lakše kontrolišu	Možda ne bude prioritet lokalne zajednice

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

Pristup od “dna ka vrhu”

Nepraktični pristup sa dugačkim periodom sprovođenja

Prednosti:	Nedostaci:
Uzima u obzir stvarne stavove krajnjih korisnika	Može biti dugotrajan proces
Mogućnost uticaja spoljnih faktora	Lokalna zajednica možda neće lako razumeti tehnička pitanja
Uključena je ljudska dimenzija	Rezultati možda nisu u skladu sa ciljevima projekta
Posvećenost projektu je veća	Tok projekta može biti promenjen
Uspostavlja komunikaciju sa zainteresovanim stranama.	Očekivanja mogu biti veća, ali ne i ispunjena

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

Procena potreba Pristup koji se zasniva na programu

- Ljudi kao glavni prioritet projekta
- Potrebno je odlučno vodjstvo i usmeravanje projekta
- Potrebno je dobiti podršku sa državnog nivoa
- Neophodni su unapredjeni kapaciteti rukovodioca projekta
- Dobro upravljanje je ključno
- Neki nedostaci pristupa “od dna ka vrhu”
- Ovaj pristup je prihvatila većina međunarodnih finansijskih institucija (EU, EBRD, EIB, WB, KfW)
- MISP je projektno orjentisana podrška

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

FAZA 2 – IDENTIFIKACIJA TEHNIČKIH OPCIJA

- ☐ Identifikovati **alternativna tehnička rešenja**
- ☐ Proceniti stepen **uskладjenosti sa potrebama projekta**
- ☐ Ustanoviti **troškove** (kapitalne i operative)
- ☐ Inicijalno poredjenje **uticaja na životnu sredinu**

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

FAZA 3 – PLAN SPROVODJENJA

- ☐ Pitanja **institucionalnih kapaciteta** i stepen lokalnog vlasništva
- ☐ **Lekcije naučene** iz prethodnog iskustva
- ☐ **Strateške opcije** i poželjna strategija sprovođenja
- ☐ Indikativne **aktivnosti** za dobijanje izlazne informacije o projektu
- ☐ Sistem **praćenja** rezultata i sistem **odgovornosti**
- ☐ Predloženo **upravljanje/koordinacija**
- ☐ Podrška **jačanju institucionalnih kapaciteta** i lokalno vlasništvo
- ☐ Identifikovati rizike i izraditi **plan upravljanja rizicima**

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme

●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave

●●● Gradimo zajedno za budućnost

Dobro upravljanje = uspeh

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

KORAK 2

TEHNIČKA ANALIZA

- ☐ Stepen **zrelosti projekta**
- ☐ Identifikovati **alternativna tehnička rešenja**
- ☐ **Fleksibilnost** identifikovanih opcija (faze itd.)
- ☐ Proceniti stepen **uskladjenosti sa potrebama projekta**
- ☐ Ustanoviti **troškove** (kapitalne i operativne)
- ☐ Inicijalno poredjenje **uticaja na životnu sredinu**

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

KORAK 3

IZRADA PLANA SPROVODJENJA

- ☐ Pitanja **institucionalnih kapaciteta** i stepen lokalnog vlasništva
- ☐ **Lekcije naučene** iz prethodnog iskustva
- ☐ **Strateške opcije** i poželjna strategija sprovođenja
- ☐ Indikativne **aktivnosti** za dobijanje izlazne informacije o projektu
- ☐ Sistem **praćenja** rezultata i sistem **odgovornosti**
- ☐ Predloženo **upravljanje/koordinacija**
- ☐ Podrška **jačanju institucionalnih kapaciteta** i lokalno vlasništvo
- ☐ Identifikovati rizike i izraditi **plan upravljanja rizicima**

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme

●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave

●●● Gradimo zajedno za budućnost

KORAK 4 ODRŽIVOST

- ☐ **Institucionalna održivost** – kapacitet organizacije korisnika
- ☐ Potreba za komplementarnom tehničkom pomoći?
- ☐ **Finansijska održivost**
- ☐ Isplativost i spremnost da se plati

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

Institucionalna održivost

- ☐ Efikasnost i delotvornost korisnika
  - ☐ Učešće korisnika u donošenju odluka vezanih za infrastrukturu
  - ☐ Srednjeročni aranžmani o finansiranju
  - ☐ Nezavisnost korisnika
  - ☐ Dobro opštinsko upravljanje
- ~~~~~
- ☐ Promene u institucionalnoj organizaciji će biti neophodne
  - ☐ Jasno definisana odgovornost za sve učesnike
  - ☐ Tehničku pomoć treba posmatrati kao projektnu komponentu

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

Finansijska održivost

- ☐ Analiza **cena**
- ☐ **Stopa naplate**
- ☐ **Isplativost** i spremnost da se plati
  - Povećanja cena moraju biti postepena i u granicama platežne sposobnosti
  - Za neke kategorije stanovništva će biti neophodne subvencije
  - Kvalitet usluga mora biti poboljšan
  - Samo pružene usluge, čak iako nisu iskorišćene, moraju biti naplaćene
  - Neophodno je informisanje stanovništva
- ☐ Analiza **novčanog toka**
- ☐ **Interna stopa povraćaja (IRR)**

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

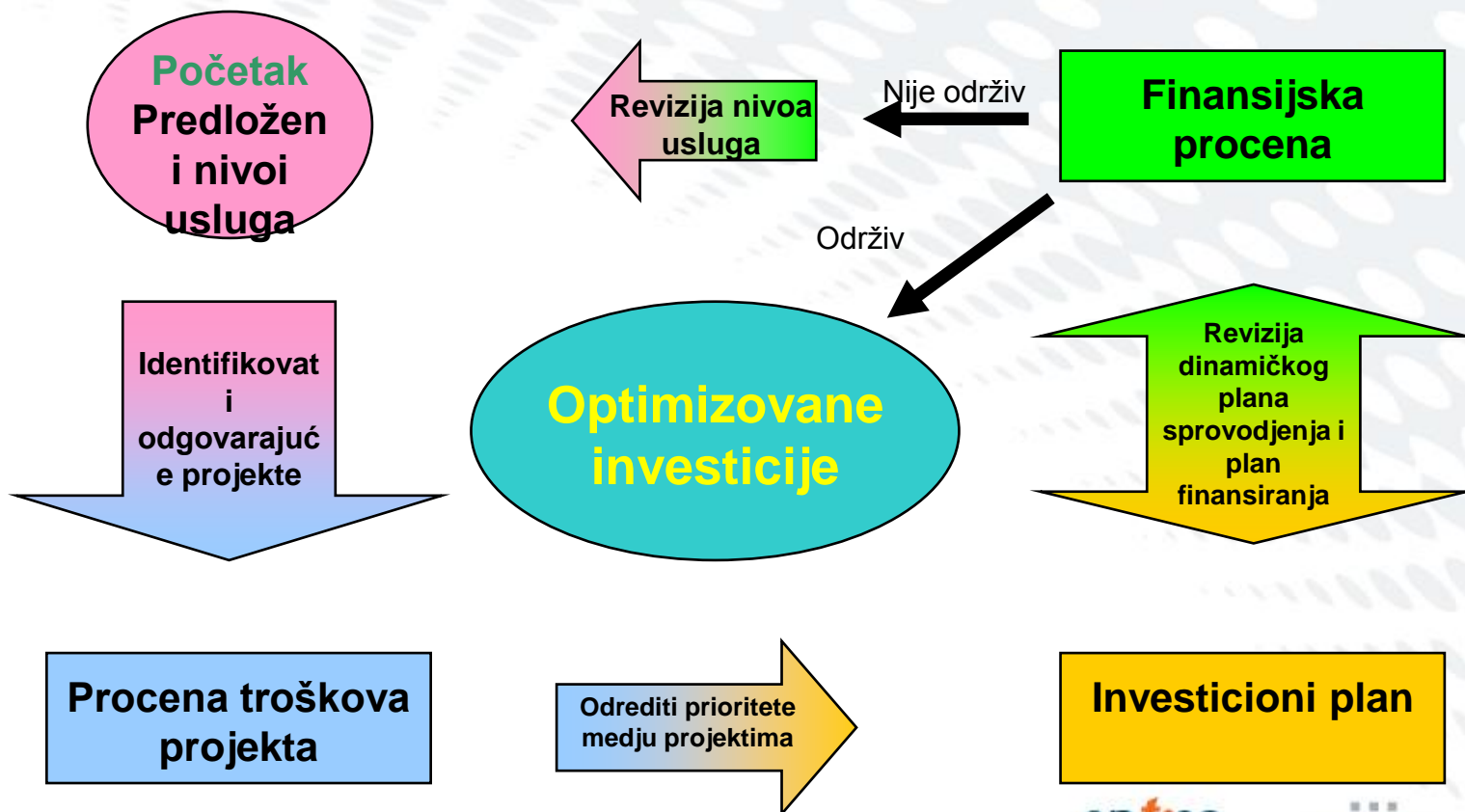
Municipal Infrastructure Support Programme

●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave

●●● Gradimo zajedno za budućnost

Finansijska održivost

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme

●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave

●●● Gradimo zajedno za budućnost

KORAK 5

MOGUĆNOSTI FINANSIRANJA

Izvor	Kratkoročno	Dugoročno
Donacije (EU, KfW, ostali)		
Zajmovi (WB, EIB, EBRD)		
Republika/ opština		
Komunalna preduzeća		
Zajednica		

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

KORAK 5

MOGUĆNOSTI FINANSIRANJA

Ključna pitanja:

Finansiranje donacijama (stranim ili od strane vlade) je manje dostupno, treba povećati pozajmice

Otplata zajmova i kamata

Prethodni uspeh/ neuspeh projekta

Biće neophodno da korisnik obezbedi veća finansijska sredstva

Cene koje odredi korisnik će morati da budu povećane, ali postepeno

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme
●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave
●●● Gradimo zajedno za budućnost

Isplativi projekat

- ☐ Realističan projekat (bez izuzetno optimističnih predviđanja)
- ☐ Projekat ima podršku studije izvodljivosti (najjeftinija rešenja)
- ☐ Projekat je funkcionalan nakon završetka (ostvaruje prihod)
- ☐ Finansijski održiv (pozitivna IRR)
- ☐ Ekonomski održiv (značajna ekonomska dobit)
- ☐ Održiv u pogledu zaštite životne sredine

An EU funded project
Projekat finansira Evropska unija

Municipal Infrastructure Support Programme

●●● Building together for the future

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave

●●● Gradimo zajedno za budućnost

PITANJA I POMOĆ

Dragana Vasić
Inženjer, MISP
+381 11 3690987
dvasic@misp-serbia.rs
www.misp-serbia.rs

Hvala Vam na pažnji!